

# ХЕНРИХ АЛТОВ ПРЪВ КОНТАКТ

Превод от руски: Цвета Пеева, 1963

[chitanka.info](http://chitanka.info)

Директорът на института дълго глади гъстата си черна брадичка, без да обръща внимание на събралите се в кабинета му сътрудници и най-после мрачно каза:

— Мои млади колеги, това е скандал. Истински скандал. Даже ултраскандал. Ще ни се смеят.

— А какво всъщност се е случило? — спокойно запита млад човек с каубойска риза.

Директорът го погледна тъжно през големите си рогови очила с изпъкнали стъкла.

— Вие, ръководителят на експерименталната лаборатория, би трябвало да знаете. Да. Снощи „Ерг Ноор“ е разговарял с „Аристотел“.

— Какъв „Ерг Ноор“? — плахо промълви седящата до прозореца девойка, началник на отдела за информационно-логически машини.

— Не ме гледайте така — каза директорът, като изговаряше отчетливо всяка дума. — Не съм се побъркал.

Девойката смутено се усмихна.

— Така — продължи директорът. — Никой не помни. Никой не знае за какво става дума. Добре, ще ви напомня. Преди три години, уважаеми колеги, преди три години, когато вие бяхте още студенти, проведохме един експеримент. Човекът, който проведе експеримента, сега работи в друг град. Да. Касаеше се за това: ще могат ли да се разберат помежду си астронавт и разумен обитател на коя да е друга планета. Разбира се, в случай, че се срещнат. Надявам се, досещате се, че този проблем има непосредствено отношение към нас, кибернетиците. Да. Той се свежда до проблема за кодиране и прекодиране от един език на друг.

— Точно така! — възкликна началникът на отдела за електронно моделиране, като сложи очилата си, много приличащи на очилата на директора. — Сега си спомням. Бяха построени два автомата, които можеха да общуват помежду си посредством акустически устройства. Единия автомат нарекоха „Ерг Ноор“, а другия... а другия — кой знае защо „Аристотел“.

— Тоест как така „кой знае защо“?! — възмути се директорът. — И на децата е ясно: колкото е по-голяма дистанцията по време между разумните същества, толкова по-трудно ще намерят общ език. Затова първият автомат получи цялата онази информация, всички онези знания и представи, които по мнението на историците би трябвало да

притежава Аристотел или учен — негов съвременник. А вторият... Да, с втория автомат имахме много неприятности. Програмирането му се извършваше под наблюдението на астрономи, биолози, философи и на тези де... писателите на научна фантастика. Ужасно трудно беше. Колкото консултанти — толкова мнения.

— Но нали от този опит нищо не излезе? — предпазливо рече началникът на отдела за електронно моделиране, като свали очилата, които му пречеха.

— Какво значи „не излезе“? — с негодувание запита директорът. — Вие да не мислите, че още при първата среща „Ерг Ноор“ трябва да се хвърли на шията на „Аристотел“? Или пък може би мислите, че те веднага ще се сбият?...

Директорът строго изгледа притихналите си сътрудници и неочаквано се усмихна:

— Тогава, преди три години, на нас също ни се струваше, че ще се случи нещо такова... — той направи неопределен жест с ръка. — Пъръв контакт. Романтика. Но нищо не се случи. Те мълчаха и съвсем не искаха да разговарят. Несъвършенство в програмирането, грешка в конструкцията. Да. И автоматите бяха предадени в резервния склад. Със строго нареждане: да се съхраняват грижливо! За всеки случай.

— Там всичко се съхранява много грижливо — рече девойката. — Специално помещение, постоянна температура, чистота... Нощно време дежури сътрудник.

— Какъв сътрудник? — тихо запита директорът. — Позволете ми да се поинтересувам — какъв сътрудник? — И без да изчака отговора отсече: — Пазач! Най-обикновен пазач! Онзи същият пазач, мои уважаеми колеги, когото вие почтително наричате чичо Вася.

— Чичо Вася много добросъвестно се отнася към задълженията си — възрази девойката.

— Добросъвестно — съгласи се директорът, поглаждайки унило брадичката си. — Даже твърде добросъвестно. Снощи, в 11 през нощта, той ми позвъни и каза, че ония двамата... „Ерг Ноор“ и „Аристотел“ де — изведнъж започнали да говорят. Разбирате ли, уважаеми колеги? Започнали да разговарят. Започнали да спорят.

— За какво? — нетърпеливо запита младежът с каубойската риза.

— Аха, интересува ви за какво? — много вежливо каза директорът. — Предвиждах това и снощи ви потърсих по телефона. Вас и всички останали. Но никого не намерих в къщи. Да. И отидох при чичо Вася сам. Та така, „Ерг Ноор“ и „Аристотел“ наистина спореха. Крецияха колкото имат сили с железните си гърла. Залата така кънтеше, сякаш работеше парен чук!

— Значи опитът все пак успя! — възкликна девойката. — А за какво спореха?

— За какво? — спокойно повтори въпроса и директорът. — Ето за какво: „Аристотел“ твърдеше, че в първенството по футбол първо място в „А“ група ще заеме отборът „Крилата на Съветите“, а „Ерг Ноор“ с писклив и вибриращ глас, измислен за него от един писател на научна фантастика, упорито повтаряше: „Глупости, глупости, глупости... Аз, синът на Синята планета, считам, че изгледите да победи отборът на «Динамо» са 97,6 процента“. Да. „Аристотел“ изреждаше имената на играчите, позоваваше се на спортните коментатори и... моля не се смейте! — викна директорът. — Не виждам в това нищо смешно.

— Не се смеем — каза девойката. — Стараем се да не се смеем. Нищо не се е случило. Просто машините са лошо програмирани. И това е всичко.

— Така ли мислите? — обърна се към нея директорът. — Ето какво. Аз всичко изясних. Чичо Вася, дежурейки в склада, в продължение на три години четял на глас спортните вестници и списания. Даже слушал предаванията от стадионите. Нещо повече, някои от вас обичали да се отбиват сутрин при него. Тъй, да обсъдят спортните новини. Да. И никому не дошло на ум, че наблизо има машини, макар стари и лоши, но машини. Никой не съобразил, че автоматите имат акустически приемници и следователно могат...

Гласът на директора бе заглушен от общ смях.

— Не се огорчавайте, моля ви се — каза младежът с каубойската риза. — Автоматите не представляват никаква ценност. Всъщност, те не са нужни. Но, ако искате, може лесно да се премахне излишната информация за... футбола.

— Не, не, случаят трябва обстойно да се изследва — възрази девойката. — Дори и автоматите да са негодни и неудачно построени.

Но сега... сега те спорят за футбол. Нима това не свидетелства, че машината може да мисли като човек? Тоест, почти като човек.

Директорът поклати глава.

— Моя млада приятелко — лукаво каза той. — Задействали са блоковете за анализиране на вероятностите. И нищо повече. Как може да се твърди, че автоматите мислят, когато единият от тях е за отбора „Крилата на Съветите“, а другият — за „Динамо“?! Та и на децата е ясно: първото място ще заеме „Спартак“. Вие някога ходите ли на мачове?...

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 8 от 1963 г.

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.